

Respons

Mali: Levekår og migrasjon

- Kort om demografi og bosettingsmønster
- Levestandard
- Internt fordrevne og flyktninger
- Migrasjon

Kort om demografi og bosettingsmønster

Mali er en innlandsstat i det vestlige Afrika. Landet er det åttende største i Afrika etter areal, og mesteparten av landet består av ørken eller halvørken. Mer enn to tredjedeler av Malis rundt 18 millioner innbyggere lever i den sørlige delen av landet, særlig i tilknytning til Niger- og Senegal-elvene. De nordlige delene av landet, som hovedsakelig består av ørken, har kun spredt beboelse.

Mali har en av verdens hurtigst voksende befolkninger. Hver kvinne får i gjennomsnitt seks barn hver, noe som innebærer en befolkningsøkning på rundt 3,6 % per år (Dao 2015). Dersom befolkningsøkningen holder seg på samme nivå, vil befolkningstallet fordobles innen tjue år. Den raske befolkningsøkningen skaper i sin tur stadig sterkere konkurranse om svært knappe ressurser.

Det store flertallet maliere bor i storfamilier. Polygami er lovlig og utbredt, og ettersom hver kvinne får seks barn i gjennomsnitt, i tillegg til at det er vanlig å ta på seg ansvar for fosterbarn og slektninger, består en gjennomsnittlig husholdning derfor gjerne av et tjuetalls personer eller mer. I Mali bor storfamilien sammen, gjerne organisert rundt et tun (kalt *concession* på fransk, *compound* på engelsk), hvor hver kvinnelig ektefelle med barn har sin boenhet. Matlaging og andre gjøremål gjøres i fellesskap etter en turnusordning, ofte med hjelp av tjenestefolk.¹ De fleste bor tett, særlig i byene, og pleier utstrakt kontakt med naboer og annet nettverk. Til tross for en utvikling i retning av kjernefamilier og mer individualisme, står storfamilien fortsatt sterkt i Mali og kulturen har fortsatt sterke kollektivistiske trekk.

¹ Svært mange har hjelp i hjemmet, også familier som ikke er spesielt velhavende. Hushjelpene er gjerne unge jenter fra landsbygda som reiser til byen for å tjene penger og/eller fylle brudekista før de gifter seg.

Familie og nettverk er derfor svært viktig for de fleste, sosialt, men ikke minst økonomisk, ettersom den er den eneste økonomiske forsikringen i vanskelige tider, i et samfunn helt uten offentlige velferdsordninger.

Levestandard

Mali var, allerede før den politisk-militære krise i 2012², et av verdens fattigste land, og ligger i det absolutt nederste sjiktet av FNs indeks over menneskelig utvikling. Fem år med politisk ustabilitet, kamphandlinger, terroraksjoner og folkeforflytninger, i tillegg til to alvorlige matvarekriser (2010, 2012), har ført til at levestandarden har blitt ytterligere forverret, fra et allerede lavt utgangspunkt. Landet hadde en økonomisk vekst på rundt 6 % årlig i perioden 2000–2010 (France Diplomatie 2016), og i 2015 var veksten på hele 7,6 %, en økning etter en periode med lav vekst i forbindelse med den væpnede konflikten i 2012–13. Imidlertid skjer veksten fra et så lavt utgangspunkt at det ikke monner stort på den generelle levestandarden. I tillegg nulles mye av effekten av den økonomiske veksten ut av en av verdens raskeste befolkningsøkninger. Sannsynligheten er derfor stor for at den maliske befolkningen fortsatt kommer til å leve i fattigdom i uoverskuelig framtid.

Naturbruk, særlig bomullsproduksjon, men også kornproduksjon, dyrehold og fiske, utgjør 38 % av Malis brutto nasjonalprodukt (BNP). Industri, hovedsakelig gruveindustri, utgjør 25 %, mens tjenestesektoren utgjør 37 % av BNP. Landets viktigste eksportartikkel er gull, fulgt av bomull. Ettersom inntektene fra disse sektorene er avhengig av råvarepriser på verdensmarkedet og klimatiske forhold, er Malis økonomi svært sårbar (France Diplomatie 2016).

I henhold til tall fra maliske myndigheter (som sitert i Dao 2016), levde 42,7 % av maliere under den nasjonale fattigdomsgrensen i 2015.³ OCHA (2016a) opererer med et noe høyere tall på 50,6 %.

Levestandarden varierer imidlertid etter geografi. Mens andelen som ligger under den nasjonale fattigdomsgrensen kun er 11,2 % i Bamako, er andelen 47,7 % i andre byer, og 53,1 % i rurale områder. Ifølge Dao (2016) er Sikasso-regionen den fattigste i Mali, fulgt av Mopti og Ségou.

Husholdningens levestandard varierer også etter kjønn. En lavere andel av kvinnelede husholdninger (28,5 %) lever under fattigdomsgrensen enn husholdninger som ledes av menn (48,3 %) (Daou 2016). Dette funnet må imidlertid ikke skjule det faktum at kvinner er diskriminert i mange sektorer, blant annet innenfor utdanningssystemet, og at de har mer begrenset tilgang til arbeidsmarkedet enn menn, og dermed er mindre økonomisk uavhengige.

Landets ressurser er også skjevfordelt etter sosiale faktorer. I de store byene, hovedsakelig i hovedstaden Bamako, finner man en ressurssterk elite med en annen forbruksstandard enn den fattige delen av befolkningen. Dette er familier som innehar høye stillinger innenfor statsapparatet, eller viktige handelsfamilier, og som har et forbruksmønster som ligner det vestlige.

² Se Landinfo (2016) for en oversikt over konflikten i Mali.

³ Fattigdomsgrensen er definert som et forbruk på under 177 000 FCFA (ca. 2000 NOK) per person per år (Koulouba 2016).

Mens de som anses som fattige utgjør rundt 50 % av befolkningen, står de for kun 8 % av landets forbruk (Globalis 2016). De fleste maliske familier, også de som befinner seg over fattigdomsgrensen, lever på svært trange budsjetter, og klarer så vidt å dekke basisutgifter. I landsgjennomsnitt går nesten 60 % av husholdningenes budsjett til mat (Daou 2016), og de fleste forsørgere lever i konstant bekymring for at ikke alle i husstanden skal kunne spise seg mette. Mange er konstant sultne, og enda flere lever på ensidig ernæring og er underernærte.

Samtidig får stadig flere produkter som TV og mobiltelefon. Rundt én tredjedel av husholdningene, de fleste av dem i byene, eier en TV, og over 80 % av husholdningene eier en mobiltelefon. Antall mobiltelefonabonnenter per 100 innbyggere er 129, noe som innebærer at hver innbygger har mer enn et abonnement hver. To datamaskiner er i bruk per 100 innbyggere, og 7 av 100 bruker internett (Globalis 2016).

Mali er helt og holdent avhengig av bistand. Alle statlige investeringer finansieres av bistand, med Frankrike som største giver. Landet preges av endemisk korrupsjon, noe som blant annet førte til at det internasjonale pengefondet og EU stanset budsjettstøtten til Mali i 2014 (Landguiden 2016a). Pengeoverføringer fra de mange malierne som er bosatt i utlandet, særlig Frankrike, men også i andre deler av Afrika, samt mindre grupper i Asia, særlig Kina, og USA og Canada, utgjør et avgjørende bidrag til landets økonomi.

Den maliske staten er ikke i stand til å tilby alle innbyggerne i Mali grunnleggende tjenester som utdanning, helsebehandling, rent vann og strøm. Tilgangen er bedre i sør enn i nord, og bedre i byene enn i rurale områder, men også i Mali sett under ett er tilgangen til grunnleggende offentlige tjenester utilstrekkelig, både fra et kvantitativt og et kvalitativt perspektiv. Mangelen på investeringer i infrastruktur de siste årene har ført til at enda færre enn tidligere har tilgang til grunnleggende tjenester (UN Security Concil 2016). Under følger en kort redegjørelse for de viktigste aspektene ved den humanitære situasjonen i dagens Mali med hensyn til helse, utdanning og arbeidsmarked. I tillegg tas forhold for internt fordrevne og flyktninger opp.

For løpende informasjon om humanitære forhold i de ulike regionene i Mali, vises det til OCHAs landsider for Mali (OCHA u.å.).

Helse

Mali er et fattig land, og knappheten på ressurser gjenspeiles også i helsesektoren, som er kronisk underfinansiert. I henhold til tall fra Verdensbanken (som sitert i Landguiden 2016b) bruker det offentlige 53 USD på helse per innbygger per år, og offentlige utgifter til helse utgjør 7,1 % av BNP. Bidrag fra internasjonal bistand bedrer bildet noe, men det er likevel ikke nok til å sikre grunnleggende helsetjenester for hele befolkningen. Det offentlige helsevesenet tilbyr helsetjenester av dårlig kvalitet, som pasientene ofte må betale bestikklser for å få tilgang til. På lokalplan synes preventiv behandling som vaksiner, oppfølging av gravide og lignende, til å fungere bedre enn behandlende medisin, som stort sett er begrenset til enkel, medikamentell behandling med lett tilgjengelige, generiske medikamenter. Det offentlige helsevesenet har svært liten tillit i befolkningen, og det finnes en utbredt oppfatning om at man aldri kommer levende ut hvis man blir innlagt på sykehus.

Det er også store geografiske forskjeller i tilgangen til helsetjenester. Helseinfrastrukturen er konsentrert i hovedstaden Bamako og i de største byene. En del avsidesliggende områder har ingen helseinfrastruktur overhodet. I forbindelse med krigshandlingene i 2012–13, flyktet

Respons Mali: Levekår og migrasjon

helsepersonell sørover og de fleste helseinstitusjoner i nord ble forlatt. En del har fremdeles ikke åpnet igjen. Tilgangen til grunnleggende helsetjenester er derfor mindre tilgjengelig for befolkningen i nord enn i sør, både på grunn av store avstander og sikkerhetssituasjonen.

Det private helsevesenet, i all hovedsak konsentrert i de store byene i sør, tilbyr helsetjenester av noe bedre kvalitet, men er til gjengjeld økonomisk utenfor rekkevidde for de fleste. Det private helsetilbudet i Mali fikk seg en ripe i lakken da det ble bekreftet tilfeller av ebola på den kjente Pasteur-klinikken i Bamako i 2014. Mali har i ettertid fått positiv omtale for å ha forhindret at ebola-epidemien spredde seg i landet (WHO 2015). Landet anerkjennes også for å holde omfanget av HIV-tilfeller under kontroll og langt under gjennomsnittet i regionen (0,9 % i 2013) (Landguiden 2016b).

Ideelle og religiøse organisasjoner driver også helseklinikker av ulik art, og tettheten av NGO-er er forholdsvis høy i Mali. Selv om kostnadene på helsetjenestene er lavere her, er ventetiden ofte lang på grunn av sprengt kapasitet.

Ifølge statistikk fra maliske myndigheter, benytter 58 % av befolkningen seg av lokale helsestasjoner (såkalte *centres de santé communitaires*, CSCOM). 14 % bruker tradisjonelle behandlere, mens 6 % benytter seg av private tilbud eller NGO-er (Dao 2016). Mange oppsøker aldri lege eller annet helsepersonell ved sykdom eller skade, fordi de ikke kan betale for tjenesten, eller fordi de bor i rurale strøk hvor det ikke finnes helsetilbud. Mange selvmedisinerer med medikamenter som de kjøper på det svarte markedet (République du Mali & UNDP 2006).

Barnedødeligheten og spedbarnsdødeligheten i Mali er blant de høyeste i verden (henholdsvis 123/1000 innbyggere og 78/1000 innbyggere). Svangerskapsrelatert dødelighet er også høy, 550/100 000 innbyggere. Kun 56 % av kvinner føder med hjelp av kvalifiserte pleiere (Globalis 2016). Den lave gjennomsnittlig levealderen (58 år) er blant annet knyttet til den høye barnedødeligheten.

Grunnleggende utdanning

Det maliske skolesystemet er bygget på fransk tradisjon, men har en del særegenheter med hensyn til struktur. Grunnskolen (*enseignement fondamental*) består av et niårig løp, inndelt i en seksårig og en treårig syklus. Grunnskolen avsluttes med eksamen (*diplôme d'études fondamentales*, DEF). Dersom man består grunnskoleeksamen med tilfredsstillende resultat, kan man begynne på videregående skole (*lycée*), som avsluttes med artium (*baccalaureat*). Antallet kandidater som består avgangseksamen er lavt, til tider nede i 30 % i visse deler av landet.⁴

De fleste elever går på offentlige skoler, men privatskolene blir stadig viktigere for de som kan betale for dem. Den offentlige skolen er i teorien gratis, men den enkelte elev har utgifter knyttet til skolemateriell, transport og lignende som kan være en så stor utfordring for mange familier at de velger å ta barna ut av skolen. Et sted mellom 10 og 20 % av elevene går på private, religiøse skoler, såkalte *medersa*, hvor de får religiøs opplæring i tillegg til opplæring i vanlige skolefag som språk, naturfag og lignende.⁵

⁴ Eksamensresultatene ligger åpent ute på nett, både enkeltresultater på navn og aggregerte tall.

⁵ Medersa, som ofte kalles «franco-arabes» i en malisk kontekst, er underlagt kontroll av utdanningsmyndighetene og må følge et fast pensum og andre retningslinjer som myndighetene har satt. Det

Skolen i Mali mangler ressurser på alle nivå, noe som gir et negativt utslag på utdanningens kvalitet. Det er for få skoler til å dekke behovet til den stadig voksende befolkningen, og mange barn må reise langt for å gå på skole, eventuelt bo hos slektninger som bor nærmere skolen. Noen skoler har så mange elever at de må dele elevene i to: én gruppe som får undervisning om morgenen og én som får undervisning på kvelden. Skolene mangler ofte oppdatert undervisningsmateriell og kvalifiserte lærere. Skolebygningene er ofte nedslitte og lite egnet til undervisning.

Til tross for de enorme utfordringene skolen i Mali står overfor, har landet hatt en betydelig kvantitativ fremgang i utdannelsessektoren, delvis som et resultat av en systematisk satsning på utdanning gjennom programmet PRODEC.⁶ Ifølge Ballo (2009) har antall barn som får grunnleggende skolegang nesten blitt tredoblet for gutter og firedoblet for jenter siden 1990. Men selv om skolegang for jenter øker, er det fortsatt mange jenter som ikke får utdanning, eller som faller ut av skolen tidlig i utdanningsløpet.

I henhold til tall fra Globalis (2016), fullfører 68,9 % av elevene grunnskolen i dag. Det er imidlertid grunn til å frykte at antall barn som fullfører grunnskolen vil gå ned i årene fremover, som en følge av krigshandlingene i 2012–13 og den vedvarende utfordrende sikkerhetssituasjonen i landet. Det er særlig barn i nord og i de sentrale delene av landet som rammes av dette. 296 av til sammen 2380 skoler i nordområdene (Gao, Kidal, Mopti, Ségou, Timbuktu) var stengt ved slutten av skoleåret i juni 2016 på grunn av sikkerhetssituasjonen (UN Security Council 2016).

Matvaresikkerhet, vann og strøm

Malis utsatte beliggenhet i Sahel gjør det sårbart for klimatiske endringer, særlig tørke. Ørkenspredning fører til jorderosjon, som igjen fører til at skog, dyrkbar mark og beitemark forsvinner. Andre utfordringer er flom, som i 2013, og gresshoppeangrep, som gjør store ødeleggelser, sist i 2012.

Sykliske tørkeperioder fører til usikker mattilførsel i hele Sahel-området. Innhøstningen i 2015–16 ligger over gjennomsnittet, men mange husholdninger har ikke kommet seg etter tidligere tørkekatastrofer, og har derfor mindre å gå på enn tidligere. Prisene på mat og andre basisvarer er svært høye i hele Sahel, og spesielt i Nord-Mali og de sentrale delene av Mali på grunn av den spente sikkerhetssituasjonen (FEWS 2016). De høye matvareprisene er særlig alvorlig for de fattigste familiene, som ikke eier jord eller dyr, og som må kjøpe mat på markedet, hvor de får stadig mindre for pengene. Men ettersom egenproduksjonen av mat i en husholdning kun dekker noen få måneder av året i gjennomsnitt, er prisøkningene dramatiske også for mer velstående husholdninger. Mange er derfor avhengig av nødhjelp for å overleve. Behovet er størst i nord og i de sentrale delene av landet, men også i sør er mange husholdninger avhengig av hjelp for å klare seg.

finnes rundt 1800 medersa i Mali, og det finnes minst én medersa i alle landets regioner. De fleste elevene kommer fra lavere sosioøkonomiske sjikt, og foreldrenes begrunnelse for å skrive barna inn i en medersa framfor en offentlig skole, er hovedsakelig religiøst motivert, men skyldes også manglende tillit til den offentlige skolen (Ministère de l'Éducation, de l'Alphabétisation et de Langues Nationales & USAID Mali u.å.).

⁶ Programme décennal de développement de l'éducation.

Respons Mali: Levekår og migrasjon

Ifølge tall fra FN (UN Security Council 2016) hadde tre millioner mennesker, eller 16 % av befolkningen, usikker tilgang til mat i perioden juni til september 2016.⁷ 420 000 av disse befant seg i en akutt fase og måtte ha assistanse. Dårlig tilgang til riktig ernæring over tid, får konsekvenser for den generelle folkehelsen. 5 % av befolkningen er underernært, og 18,9 % av barna er undervektige (Globalis 2016).

Ifølge offisielle tall (som sitert i Dao 2016) har 84,6 % av befolkningen tilgang til rent vann, en økning fra 78,7 % i 2006. 21,2 % må imidlertid gå lenger enn 15 km for å hente vann. Verdensbanken (som sitert i Landguiden 2016b) peker på at kun 24,7 % av befolkningen har avløp i husholdningen. Tilgang til vann og avløp ligger under det nasjonale gjennomsnittet i nordområdene og i de sentrale områdene av landet (OCHA 2016c). Manglende infrastruktur med hensyn til avløp og håndtering av avfall og dårlig kvalitet på drikkevannet gjør at sykdommer som malaria, kolera, tuberkulose og ulike mage- og tarmsykdommer er utbredt.

44,8 % har tilgang til strøm via strømmettet, en økning fra 20,1 % i 2006. Det er hyppige strømbrudd, og en del har bensindrevne aggregater til bruk ved strømbruddene.

Arbeidsmarked

De fleste maliere lever av arbeidsintensivt jordbruk eller dyrehold med lav avkastning, og/eller en eller annen form for detaljhandel eller tjenesteyting i den uformelle økonomien. Kun en svært liten del av befolkningen, begrenset til elitene i de store byene, har et regulært ansettelsesforhold med arbeidskontrakt, fast lønn og sosiale rettigheter, i offentlig eller privat sektor. Selv om stillinger i offentlig sektor er attraktive, særlig på grunn av muligheten for «ekstraintekter» (les: bestiktelser og andre uoffisielle «avgifter» på offentlige tjenester) slike stillinger innebærer, gir en stilling i det offentlige ikke nødvendigvis økonomisk stabilitet, ettersom lønningene er lave og staten ofte ligger langt etter med lønnsutbetalingene.

Fire av fem i Mali livnærer seg av jordbruk, dyrehold og, i en mer begrenset grad, fiske. Kun små deler av Malis areal egner seg til jordbruk (hovedsakelig hirse, durra, mais og ris), men rundt en fjerdedel kan benyttes til naturbruk, det være seg skogbruk, dyrehold og fiske i tilknytning til Niger-elvas innlandsdelta. De fleste som livnærer seg av naturbruk, driver sjølbergingsbruk på små arealer, med svak avkastning. Matproduksjonen er ikke tilstrekkelig til å dekke befolkningens behov, og landet må derfor importere basisvarer, særlig ris, som er selve grunnlaget i kostholdet.

En del befolkningsgrupper, hovedsakelig tuareg og peul, livnærer seg som tamdyrsnomader, hovedsakelig i Nord-Mali og i de sentrale delene av landet. Sykliske tørkeperioder har imidlertid hatt en katastrofal innvirkning på nomadenes livsgrunnlag og de har hovedsakelig blitt bofaste. Nomader utgjør dermed i dag kun en liten del av befolkningen.

De som ikke arbeider innenfor naturbruk, tjener til livets opphold gjennom detaljhandel av småvarer og tjenesteyting i den uformelle delen av økonomien, ofte i private hjem mot kost og losji. Ifølge Ballo (2009) arbeider 70 % av arbeidsstokken i urbane strøk og 25 % i rurale

⁷ Denne perioden, som i en engelskspråklig sammenheng omtales som «lean season», er perioden mellom innhøstningene, det vil si perioden fra rundt mai-juni til august-september. Disse månedene er de mest utfordrende i fattige land, fordi matreserver fra forrige innhøstning er uttømt, og det fortsatt er en stund til neste innhøstning. Når lagrene er tomme i denne perioden, må husholdningene på markedet for å kjøpe mat, i en periode hvor matvareprisene er som høyest, på grunn av lav tilgang.

strøk i den uformelle delen av økonomien. Alle familiemedlemmer er forventet å bidra til familiens budsjett, også større barn og ungdom.

Den uformelle sektoren gir svært lave inntjeningsmarginer, og inntekten er i tillegg også variabel. De fleste støtter seg derfor på familienettverket i det daglige. Jo flere som bidrar til (stor)familiens totalbudsjett, jo større er sjansen for at familiens basisbehov dekkes over tid. Tilhørigheten til en storfamilie er derfor essensiell, og enkeltpersoner vil strekke seg langt for å bevare gode relasjoner med storfamilie og annet nettverk, blant annet for å ha noe å falle tilbake på dersom kriser oppstår.

Arbeidsmarkedet i Mali klarer ikke å absorbere de store kullene av unge voksne som kommer ut på arbeidsmarkedet hvert år. Arbeidsledigheten og undersyssettingen er svært høy, både blant de med og uten utdanning, og er stadig økende. Mens ungdom fra landsbygda tidligere sesong-migrerte fra landsbygda til byen i rolige perioder før innhøstingen for å spare seg opp penger til å gifte seg, blir de i dag værende i byen, hvor de i mangel på regulert arbeid stort sett livnærer seg gjennom aktiviteter i den uformelle økonomien. Mangelen på arbeid i overskuelig fremtid er antagelig den viktigste push-faktoren for migrasjon i Mali og i regionen for øvrig.

Det maliske samfunnet preges av utstrakt korrupsjon og nepotisme, og dette gjelder også på arbeidsmarkedet. En jobb, og da særlig stillinger i det offentlige, oppnås sjelden på bakgrunn av kompetanse, men er enten en gjenytelse for en tjeneste, eller et regelrett salg. Prisen på stillingen avhenger av stillingstype. Ifølge Briscoe (2015) er markedsprisen på en lavere stilling i det offentlige i dag 500 000 FCFA (7000 NOK), en stilling i tollvesenet koster to millioner FCFA (28 000 NOK) og en plass på høgskolen som forbereder til dommeryrket (*Ecole de la Magistrature*) koster fire millioner FCFA (56 000 NOK). Man må også betale for å bli opptatt i sikkerhetsstyrkene, og ifølge kildene til Briscoe, har 80 % av de som er rekruttert dit det siste tiåret, betalt for å få stillingen. De ulike priskategoriene på offentlige stillinger er allmennkunnskap i befolkningen.

I det private næringsliv rekrutterer man gjerne blant egne familieforbindelser og annet nettverk, og rekrutteringen har også en klar etnisk profil. Dette har blant annet med å gjøre at flesteparten av maliske bedrifter er mindre familiebedrifter.

Internt fordrevne og flyktninger

Krigshandlingene i Mali i 2012–13 førte til store folkeforflytninger av internt fordrevne fra nord til sør, og av flyktninger til nabolandene, særlig til FN-drevne leire i Mauritania, Niger og Burkina Faso. Mens tallet på flyktninger holder seg relativt stabilt, har antallet internt fordrevne gått betydelig ned etter 2012–13 (OCHA 2016c).

I forbindelse med den militære fasen av krisa i 2012–13, var det så mange som 350 000 internt fordrevne i Mali på det meste i juni 2013. Majoriteten av de internt fordrevne var etniske songhai, som flyktet fra nordområdene til byer i sør. I dag har antall internt fordrevne gått kraftig ned, til 33 042 personer, fordelt på 6992 husholdninger, 2019 av dem i Timbuktu, 1678 i Gao og 884 i Bamako (IOM Mali u.å.). Nedgangen i antall internt fordrevne skyldes ifølge IOM (2016) hovedsakelig en forbedret sikkerhetssituasjon i nord. Kortvarige, interne forflytninger kan forekomme som følge av trefninger mellom opprørsgrupper, senest i Kidal-regionen i august 2016. Over halvparten av de internt fordrevne i Mali per august 2016 er barn under 17 år (DNDS 2016). I en undersøkelse som maliske myndigheter har gjennomført

i samarbeid med IOM, opplyser om lag halvparten av de internt fordrevne at de ikke ønsker å returnere til hjemstedet, hovedsakelig på grunn av sikkerhetssituasjonen. Andre har funnet et nytt levebrød som de anser som bedre enn det de hadde på opprinnelsesstedet, og ønsker av den grunn ikke å vende hjem. En del svarer at de ikke har økonomiske midler til å betale transporten hjem til opprinnelsesstedet (DNDS 2016).

Mens tallet på internt fordrevne har gått sterkt ned, holder antall flyktninger seg stabilt, på 134 000 (OCHA 2016b). 52 000 flyktninger hadde vendt hjem per august 2016, hovedsakelig fra Burkina Faso (34 %), fulgt av Niger (29 %), Mauritania (24 %) og Algerie (13 %). Størst andel returnerte til Timbuktu, fulgt av Gao og Ménaka. Maliske myndigheter, i samarbeid med FNs Høykommissær for flyktninger, driver til sammen 28 registreringspunkter for flyktninger som returnerer (DNDS 2016).

Den humanitære situasjonen for hjemvendte internt fordrevne og flyktninger er utfordrende. Mange solgte eiendeler og satte seg i gjeld da de flyktet, og er derfor fattigere i dag enn de var da de dro. Mange returnerer også til ødelagte hjem, enten på grunn av kamphandlinger eller manglende vedlikehold i deres fravær, og i mange av områdene som flyktningene vender tilbake til, er infrastruktur og offentlige institusjoner som skoler, helsestasjoner og sykehus fortsatt ikke i drift. Flyktninger som returnerer på eget initiativ, får, slik Landinfo forstår det, ingen økonomisk støtte fra maliske myndigheter, FN eller NGO-er, noe som bremser returen til flyktninger som da foretrekker å vente på å bli innlemmet i returprogrammer. Mali, i samarbeid med Høykommissæren, har inngått en avtale med Niger og Burkina Faso om frivillig retur, hvor hjemreisen til Mali blant annet blir sponset med 35 000 FCFA (480 NOK) (Dia 2016).

Migrasjon

Migrasjon har dype kulturelle røtter i mange etniske grupper i Mali. I mange grupper er migrasjon en overgangsrite som unge menn må gjennom før de anses som voksne. Under oppholdet utenfor hjemstedet, er det forventet at den unge mannen legger seg opp penger slik at han kan gifte seg når han kommer hjem igjen. Han får også nye livserfaringer fra oppholdet utenfor hjemstedet som han kan ta med seg videre i voksenlivet. Mens slik tidsbegrenset, sesongbestemt arbeidsmigrasjon tidligere hovedsakelig gikk til nærmeste storby, eller til naboland, særlig til kaffe- og kakaoplantane i Elfenbenskysten og peanøtt-produksjonen i Sene-Gambia, har Europa siden 1960-tallet blitt en stadig viktigere destinasjon for maliske migranter (Carter 2013).

Emigrasjonen til Europa, og da særlig til den tidligere kolonimakten Frankrike, går tilbake til 1960-tallet. Migrasjonen tok først form av mannlig arbeidsmigrasjon, som ble fulgt av familieinnvandring. Mange av de som emigrerte til Frankrike på denne tiden, kom fra Kayes-regionen vest i Mali. I dag anslås det å være rundt 120 000 maliske borgere i Frankrike, i tillegg til et betydelig antall franske borgere med foreldre fra Mali.

De fleste maliere ankommer Europa og Frankrike med fly med falske dokumenter eller visum som de oversitter, men en stadig større andel krysser Middelhavet fra Libya til Italia. 5 % av migrantene som krysset Middelhavet i 2015–16 fra Libya til Italia er maliske borgere.

Det er ikke mulig å gjøre noe sikkert overslag på antall maliere som befinner seg utenfor landets grenser. De fleste maliere som migrerer, drar til andre afrikanske land (Elfenbenskysten, Senegal, Gabon, DR Kongo, med flere), hvor de ikke telles og registreres,

Respons Mali: Levekår og migrasjon

blant annet fordi de kan oppholde seg visumfritt i medhold av ECOWAS-avtaleverket i flere av dem.⁸ Av maliske borgere som migrerer til Europa, er mange ulovlige migranter, som i beste fall registreres ved ankomst, men som ikke har noe regulert opphold i et europeisk land.

Det foregår også en del regulert migrasjon ut av Mali, gjennom familieinnvandring, men også gjennom studiemigrasjon. På grunn av et skolesystem i krise, sender de maliske elitene barna sine til studier i utlandet, tradisjonelt til Frankrike. Mindre bemidlede, men begavede studenter fikk gjerne studiestipend fra Sovjetunionen på 1970–1990-tallet. I dag er det mest prestisje knyttet til studiemigrasjon til USA og Canada, mens Kina og Marokko, som gir studiestipend til begavede men ubemidlede studenter, har overtatt rollen som Sovjetunionen hadde før murens fall som en middels prestisjetung destinasjon (Mary 2013).

Mange maliske migranter uten regulert opphold i Europa møter vanskelige forhold der. Mange arbeider på det svarte arbeidsmarkedet i Sør-Europa, mens en del, ifølge avisen *Le Monde*, arbeider med såkalte «alias», det vil vi si at de «leier» oppholdstillatelsen til personer som ligner på dem selv i alder og utseende. I Frankrike arbeider maliske innvandrere særlig i hotell- og restaurantbransjen, byggebransjen, vektorbransjen og i renholdsbransjen (Vincent 2013). Inntektene fra migrantene er avgjørende for økonomien i Mali, både på samfunnsnivå og for den enkelte familie. Allerede i en studie fra 1991 (som sitert i Carter 2013), kom det frem at over 30 % av alle maliske husholdninger hadde minst én slektning i utlandet, et tall som etter all sannsynlighet er høyere i dag.

Ettersom Mali ligger strategisk til mellom Afrika sør for Sahara og Nord-Afrika, er landet også et transitland for afrikanske migranter på vei til Europa. Mali er medlem av ECOWAS, og borgere fra alle de 15 medlemslandene kan reise visumfritt i ECOWAS-området. En del migranter utenfor ECOWAS skaffer seg derfor falske maliske pass, ettersom de da, på grunn av en bilateral avtale mellom Algerie og Mali, kan reise visumfritt til Algerie.

De siste tiårene har det foregått en betydelig migrasjon fra landsbygda og inn mot byene, særlig Bamako. I 2004 var 33 % av innbyggerne i Bamako innflyttere, mens tallet var antatt å stige til rundt 60 % innen 2014 (Carter 2013). Menn migrerer til byen hovedsakelig for å forbedre muligheter til utdanning og arbeid, mens kvinner i stor grad migrerer i familiegjennforeningsøyemed. Mange barn migrerer som fosterbarn til familie eller annet nettverk i byer, særlig dersom de mangler muligheter for utdanning på hjemstedet.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og

⁸ ECOWAS (Economic Community of West African States), en økonomisk og politisk samarbeidsorganisasjon bestående av 15 vestafrikanske land.

kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Ballo, M. (2009). *Migration au Mali. Profil national 2009*. Genève: International Organization of Migration. Tilgjengelig fra http://publications.iom.int/system/files/pdf/mali_profile_2009.pdf [lastet ned 7. oktober 2016]
- Briscoe, I. (2014, mai). *Crime after jihad: Armed groups, the state and illicit business in post-conflict Mali*. Haag: Clingendael, Netherlands Institute of International Relations. Tilgjengelig fra https://www.researchgate.net/profile/Ivan_Briscoe2/publication/301789159_Crime_after_Jihad_armed_groups_the_state_and_illicit_business_in_post-conflict_Mali/links/5728717608aee491cb4363de.pdf [lastet ned 7. oktober 2016]
- Carter, D. (2013, juni). *Mali Crisis: A Migration Perspective*. Genève: International Organization of Migration. Tilgjengelig fra <http://mali.iom.int/mali3/sites/default/files/Mali-Migration-Crisis-June-2013-EN.pdf> [lastet ned 22. september 2016]
- Dao, B. (2015, 29. april). Population: Nous sommes 17.5 millions de Maliens. *MaliActu.net*. Tilgjengelig fra <http://maliactu.net/mali-population-nous-sommes-175-millions-de-maliens/> [lastet ned 5. oktober 2015]
- Dao, S. (2016, 30. august). Niveau de vie de la population: 47.2 % des Maliens sous le seuil de la pauvreté . *Koulouba*. <https://koulouba.com/societe/niveau-de-vie-de-la-population-472-des-maliens-sous-le-seuil-de-la-pauvrete> [lastet ned 4. oktober 2016]
- Daou, O. (2016, 31. august). Un taux de pauvreté estimé à 47,2 % en 2015.. *MaliActu.net*. Tilgjengelig fra <http://maliactu.net/mali-mali-un-taux-de-pauvrete-estime-a-472-en-2015/> [lastet ned 4. oktober 2016]
- Dia, I. (2016, januar). Mali: Retour timide des réfugiés malgré la signature de l'accord de paix. *Malinet*. Tilgjengelig fra <http://www.malinet.net/flash-info/mali-retour-timide-des-refugies-malgre-la-signature-de-laccord-de-paix/> [lastet ned 7. oktober 2016]
- DNDS, dvs. Direction Nationale du Développement National (2016, august). *Matrice de Suivi des Déplacements*. Bamako: DNDS. Tilgjengelig via https://mali.iom.int/sites/default/files/DTM_Reports/DTM_Aout_2016.pdf [lastet ned 7. oktober 2016]
- FEWS, dvs. Famine Early Warning Systems Network (2016, mai). *May 2016 Global Price Watch*. [s.l.]: FEWS. Tilgjengelig fra <http://www.fews.net/global/price-watch/may-2016> [lastet ned 5. september 2016]
- France Diplomatie (2016, september). *Présentation du Mali*. Paris: Ministère des Affaires Étrangères. Tilgjengelig fra <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/mali/presentation-du-mali/> [lastet ned 5. oktober 2016]
- Globalis (2016). *Mali*. Oslo: FN-Sambandet. Tilgjengelig fra [http://www.globalis.no/Land/Mali/\(show\)/mdg](http://www.globalis.no/Land/Mali/(show)/mdg) [lastet ned 5. oktober 2016]
- IOM, dvs. International Organization of Migration (u.å.). *Mali*. Bamako: IOM. Tilgjengelig fra <https://mali.iom.int/> [lastet ned 7. oktober 2016]
- IOM (2016, 2. februar). *Internally Displaced Population Falls in Mali*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <http://www.iom.int/news/internally-displaced-population-falls-mali> [lastet ned 7. oktober 2016]

Respons Mali: Levekår og migrasjon

- Koulouba (2016, 30. august). Niveau de vie de la population: 47,2 % des Maliens sous le seuil de la pauvreté. *Koulouba*. Tilgjengelig fra <https://koulouba.com/societe/niveau-de-vie-de-la-population-472-des-maliens-sous-le-seuil-de-la-pauvrete> [lastet ned 14. oktober 2016]
- Landguiden (2016a). *Mali: Ekonomi* (sist endret 15. april 2016). Stockholm: Utrikespolitiska institutet. [Elektronisk betalingstjeneste]
- Landguiden (2016b). *Mali: Sociale förhållanden* (sist endret 15. april 2016). Utrikespolitiska institutet. [Elektronisk betalingstjeneste]
- Landinfo (2016, 3. oktober). *Mali: Sikkerhet og væpnede grupper*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/3431/1/3431_1.pdf [lastet ned 14. oktober 2016]
- Mary, K. (2013). *Les élites maliennes en quête de l'Amérique: Migrations internationales pour études et une enjeux d'une reproduction sociale inachevée*. Caen: Université de Basse Normandie. Tilgjengelig fra <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-01100649/document> [lastet ned 4. oktober 2016]
- Ministère de l'Education, de l'Alphabétisation et de Langues Nationales & USAID Mali (u.å.). *Medersas in Mali. Context and environment*. Bamako: Ministère de l'Education, de l'Alphabétisation et de Langues Nationales & USAID Mali. Tilgjengelig fra http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00J38P.pdf [lastet ned 5. oktober 2016]
- OCHA, dvs. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (u.å.). *Mali*. Bamako: OCHA. Tilgjengelig fra <http://reliefweb.int/country/mli> [lastet ned 3. oktober 2016]
- OCHA (2016a, 30. august). *Mali: Humanitarian Overview as of 30 August 2016*. Bamako: OCHA. Tilgjengelig via http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/aug2016_minidashboard_mali.pdf [lastet ned 3. oktober 2016]
- OCHA (2016b, 11. august). *Mali: Humanitarian Bulletin June-July 2016*. Bamako: OCHA. Tilgjengelig via http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/BulletinHumanitaire_Mali_20160731_EN.pdf [lastet ned 7. oktober 2016]
- OCHA (2016c, 31. mai). *Mali: Humanitarian Bulletin April-May 2016*. Bamako: OCHA. Tilgjengelig via <http://reliefweb.int/report/mali/mali-humanitarian-bulletin-april-may-2016> [lastet ned 7. oktober 2016]
- République du Mali & UNDP (2006). *Profil de pauvreté du Mali*. Bamako: République du Mali & UNDP. Tilgjengelig fra http://www.on-mali.org/joomla/_GED/pdf/profilpauvretedumali.pdf [lastet ned 6. oktober 2016]
- UN Security Council (2016, 28. mars). *Rapport du Secrétaire général sur la situation au Mali*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra https://minusma.unmissions.org/sites/default/files/160328_sg_report_mali_french.pdf [lastet ned 23. august 2016]
- Vincent, E. (2013, 18. januar). Qui sont les Maliens de France? *Le Monde*. Tilgjengelig fra http://www.lemonde.fr/societe/article/2013/01/18/qui-sont-les-maliens-de-france_1818961_3224.html [lastet ned 23. september 2016]
- WHO (2015). *Government of Mali and WHO announce the end of the ebola outbreak in Mali*. Genève: WHO. Tilgjengelig fra <http://www.afro.who.int/en/media-centre/pressreleases/item/7293-government-of-mali-and-who-announce-the-end-of-the-ebola-outbreak-in-mali.html> [lastet ned 23. september 2016]

Respons Mali: Levekår og migrasjon

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.